

Kurkijokelainen

Kurkijokelaisen, hiitolaisen ja karjalaisen hengen vaalija ja ajankohtaisten kysymysten selvittäjä

×

Nro 20 • Perjantaina 12. lokakuuta 2007

58. VUOSIKERTA

Irtonumero 2 € (sis. alv 22 %)

Kukahti Karjalas käkönen

Tulipa velka maksettua

Terttu Ketola on juuri luovuttanut uunituoreen kirjansa rakkaalle siipalleen 75-vuotislahjaksi.

Vuonna 1951 nuori neito Terttu Tattari tapasi komean pojan, jonka kanssa jutut sujuivat heti alusta asti mukavasti. Poika oli Kauko Ketola. Hän pyysi saada tavata Terttua toistekin. Terttu kertoi täyttävänsä seuraavana päivänä 17 vuotta.

Vähän aikaa Kauko oli hiljaa, minkä jälkeen hän sanoi, että hänelläkin on seuraavana päivänä syntymäpäivä. Hän tosin täyttäisi 19 vuotta.

Seuraavana päivänä Kauko tuli moottoripyörällä tapaamaan ja onnittelemaan Terttua. Lahjoina hän toi tälle ruusun, joka tosin oli matkalla jo päässyt vähän rypistymään, suklaarasian ja nailonsukat. Tertulla ei ollut mitään lahjaa varattuna Kaukolle, jolla myös siis oli syntymäpäivä.

Tänä syksynä Kauko Ketola täytti 75 vuotta. Silloin hänen vaimonsa Terttu pääsi kuitaamaan 56 vuotta sitten saamansa syntymäpäivälahjat. Terttu oli mieheltään salaa onnistunut julkaisemaan runokirjan, jonka syntymäpäiväjuhliissa juhlallisesti sukulaisten ja ystävien keskellä miehelleen lahjoitti.

Kauko Ketola oli kirjasta todella hämmästynyt, suorastaan kai hölmistynyt, mutta samalla tietenkin vaimostaan ylpeä. Eihän sitä joka perheessä kirjailijaa ja runoilijaa olekaan.

Terttu Ketola on kirjoittanut lähes koko ikänsä. Ensimmäisen runonsa hän on kirjoittanut 13-vuotiaana. Myös Kurkijokelaisen lukijat tuntevat Tertun tuoteliaksi kirjoittajaksi. Leh-

temme on saanut noin 10 vuoden ajan vastaanottaa lähes viikoittain joko proosa- tai runomuotoista tekstiä Tertulta Noormarkusta. Myös eri tilaisuudet ovat värittyneet hänen kronikoistaan tai laulunsanoistaan. Ja aina ne ovat yhtä ajankohtaisia, osuvat suoraan naulankantaan. Myös Hiitolaan jättämään jouduttuun kotiin kaipuu välittynyt hänen runoistaan ja teksteistään hyvin aitona.

Tuttavat ovat jo pitkään pyytäneet Terttu Ketolaa julkaisemaan runokirjan. Myös Hiitola-säätiön edustajat olivat rohkaisseet Terttua kirjan julkaisemiseen varsinkin Aino Kopin kirjan julkaisemisen jälkeen. Terttu ei halunnut ketään vierasta kirjansa kustantajaksi. Hän halusi tehdä oma-

kustanteen.

Ajatuksista kirjaksi

Terttu otti tämän vuoden tammikuussa ensi kerran yhteyttä Loimaalle KustannusHD:n Arto Pietilään. Neuvottelujen tuloksena hän toimitti toukuussa materiaalia Artolle, ehkä noin 150 runoa. Niistä Arto karsi noin 50 runoa pois, ja lopusta noin 100 runosta toimitettiin kirja, jonka nimeksi tuli Kukahti Karjalas käkönen. Jotta hanke olisi pysynyt syntymäpäiväsankarilta salassa, piti sen eteen vähän jopa valehdella. Pitkälle kirjanhakuputkalle Noormarkusta Loimaalle ei niin vain voinut lähteä, piti hän sitä jotain keksiä, missä sitä oli aikaansa viettänyt.

Terttu Ketola on saanut kiitosta lämpimistä runoistaan. Tärkeimmän ja kalleimman kannustuksensa hän kertoo saaneensa itse Eeva Kilveltä, joka oli kertonut aina mielellään lukevansa Tertun runoja Kurkijokelaisesta. Myös hän oli kehottanut Terttua kirjan julkaisemiseen. Hänen mielestään Tertun runoissa on mukana sydän ja sielu. Voiko kauniimpaa kiitosta enää saada?

Kirja Kukahti Karjalas käkönen on kovakantinen. Siinä on 143 sivua, ja siihen on Tertun albumista poimittu 13 mustavalkoista valokuvaa. Tertulta voi kirjaa kysellä, jos tekisi mieli sellaisen omistaa tai lahjaksi hankkia.

Raija Hjelm

Sivuillamme TÄNÄÄN mm.

Katri Poutasen muistolle	3
Anni Riikonen 100 v.	4
Kesäpossuisto	4-5
Heikinmaa: Sota-aika, osa 2	5
Räsäset Kurkijoella	6-7
Kalakurjet Kurkijoella	8

Loppuvuoden Kurkijokelaiset ilmestyvät 26.10. (koulun juhlanumero), 9.11., 23.11., 14.12. (joulunumero) ja 28.12.

Mummolassa

(Isovanhempien päiväksi 20.10.)

Lapsena me mummolaan usein juosta kipaistaan, siellä oman mummon kanssa hauskat hetket vietettiin.

Mummo sadut kertoili, kauniit laulut lauleli. Opetti myös virkkaamaan, kantapäänkin parsimaan.

Tukan tiukkaan letitti, puhtaan essun silitti. Eväät reppuun pakkasi, koulutielle opasti.

Olkaas tytöt kiltisti, sormellaan viel heristi.

Useimmiten toteltiin, joskus vastaan pistettiin.

Mummon käsi turvallinen, kun hän meitä talutti.

Mummon myöskin puhaltaissa pienet pipit parani.

Monet vanhat sanonnat, meillä mieleen painuivat. Sananlaskut, arvoitukset, eri sanain tarkoitukset.

Mummo meidät syliin nosti, joskus karkkipussin osti. Kauniit muistot mummosta vielä kulkee mukana.

Terttu Ketola

Runo on kirjasta Kukahti Karjalas käkönen.

Kauko Ketola tutustumassa vaimonsa Kukahti Karjalas käkönen -kirjaan. Lapsenlapsi pyöri jaloissa.

Isovanhempien päivä 20.10.

Ensi viikon lauantaina vietetään isovanhempien päivää. Isovanhempien päivää on juhlittu Vanhusta lähimmäispalvelun liiton aloitteesta lokakuun kolmantena lauantaina aina syksystä 1985 asti. Päivän tarkoituksena on kiinnittää erityistä huomiota isovanhempien merkitykseen lastenlapsilleen ja muille lapsille sekä isovanhempien merkitykseen ja arvostukseen koko yhteiskunnassa.

Vuodesta 1992 asti on valittu Vuoden Isovanhempi. Nimityksellä on haluttu ja halutaan kiittää valittua isovanhempaa hänen työstään tai toiminnastaan sukupolvien yhteistyössä ja niistä ansioista, joita hän on ottanut esille esimerkiksi oman isovanhemmutoimensa kautta. Vuoden Isovanhemmaksi on vuosien varrella valittu Pirkko Aro, Kalle Österlund, Elina Haavio-Mannila, Kylli(-titi) Koski, Fröbelin Palikat, Aune Jääskinen, Vappu Taipale, Nuutti Piipari, Ilmo Paananen, Anni Pälä, Anni Poretie, Pekka Leinonen, Eila (Pikku Kakkosen mummi) Roine, pariskunta Matti J. ja Tellervo Kuronen sekä Sijaismummitoiminta, joka pyörii pääasiassa Vantaalla monikulttuurisissa perheissä.

*"Juokse, juokse joutuksaan,
Kohta tullaan mummolaan.
Siell' on hauska, hyvä olla,
Leikit monet kartanolla.
Mummo antaa sokeria
Sekä muita namusia.
Mutta kaiken lystin yli
Hauskin ompi mummon syli."*

Alli Nissinen

Ulkomailta muuttaneiden perheiden omat isovanhemat asuvat usein kaukana.

Eri paikkakunnilla suositellaan luotavaksi omia perinteitä kyseisen päivän viettotavoiksi. Esimerkiksi palvelukeskukseen tai vanhainkotiin voidaan kutsua lapset ja lastenlapset iltapäiväkahville. Toisaalta voitaisiin kutsua ikäihminen (isovanhempi) vieraisille päiväkotiin tai kouluun, jossa tämä voisi lukea lapsille satuja ja/tai kertoa omasta lapsuudestaan ja nuoruudestaan.

Mikään ei estäisi järjestämästä joko kodeissa tai palveluyksikön, päiväkodin, koulun tai harrastusseuran tiloissa yhteistä askartelu- tai käsityötuokiota. Yhteinen perinneleikki ja -lauluiltpäivä voisi myös olla kaikille mukava tapahtuma. Ikäihmiset voisivat opettaa lauluja ja runoja lapsille.

Tai sitten järjestetään perinneruokapäivä, jolloin tehtäisiin ruokia ja syötäisiin niitä yhdessä lasten kanssa.

Isovanhemmuudessa on pitkälti kysymyksessä perinteiden siirtäminen omille lastenlapsille ja muillekin lapsille. Kaikillahan ei ole omia isovanhempia.

Raija Hjelm, mummo

Kokouksia

Hiitolaisten ry:n

sääntömääräinen syyskokous

lauantaina 27.10.2007 Karjalatalon Wärtsilä-salissa klo 13 alkaen. Kokouksessa käsitellään sääntöjen § 11 mukaiset asiat. Sääntöjen § 9 mukainen luontotilaisuus järjestetään klo 14.30 alkaen Karjalatalon Laatokka-salissa. Tämä tilaisuus on kaikille avoin. Biologi, filosofian maisteri Juho Paukkunen kertoo Laatokan Karjalan luonnosta painottuen erityisesti Hiitolan ja Kurkijoen alueisiin.

Tervetuloa syyskokoukseen kaikki jäsenet ja luontoiltpäivään kaikki muutkin asiasta kiinnostuneet.

Hallitus

Hiitolan Pitäjäsena ry:n

sääntömääräinen syyskokous

tiistaina 6.11.2007 klo 18 Porissa, Tuomarink. 2 (käynti pihan puolelta). Kokouksen jälkeen ilta jatkuu lauluiltpäivänä, laulattajina Tarmo ja Evakot.

Tervetuloa

Hallitus

Muistettavaa

Elisenvaaran martat kok. ma 15.10. klo 12 Ullalla, Varpukuja 8, Loimaa.

Hiitolaisten, kirkkolaisten ja kaukolaisten tarinoita pidetään ti 16.10. kello 17 alkaen Karjalatalon Käkisalminsalissa, 3.krs., Käpylänseläntie 1, Helsinki. Jatkamme pyynnöstä syyskuun tarinaillassa aloitettua kotiseutumatkateemaa. Syyskuussa alustukset olivat Kirvun matkoista, nyt ovat vuorossa Hiitolan kotiseutumatkot kuvin ja puheina. Olette kaikki sydämellisesti tervetulleita.

Hiitolaisten ry:n syyskokous Karjalatalon Wärtsilä-salissa la 27.10. klo 13. Kokouksessa käsitellään sääntöjen § 11 mukaiset asiat. Luontoiltpäivä, joka on sääntöjen § 9 mukainen jäsentilaisuus järjestetään Karjalatalon Laatokka-salissa. Tilaisuus on kaikille avoin. Biologi, filosofian maisteri Juho Paukkunen kertoo Laatokan Karjalan luonnosta painottuen erityisesti Hiitolan ja Kurkijoen alueisiin. Tervetuloa.

Loimaan Seudun Karjalaseuran laivaristeily ma-ti 5.-6.11. Viking Isabellalla. Maanantain iltalähtö. Muutama paikka vapaana. Linja-auto lähtee Nordean pysäkillä klo 19. Ilm. la 20.10. mennessä Revolle, puh. 050-362 8966.

Elisenvaaran koulun 80-vuotisjuhla la 17.11. klo 13 Kyrössä. Iltamat klo 18, illalliskortteja lunastettavissa 1.10.-8.11. Tied. puh. (02) 486 510 tai www.elisenvaara.fi

Elisenvaaran koulun entisillä oppilailla mahdollisuus järjestää luokkakokouksensa koulun tiloissa la 17.11. klo 15-18. Tied. puh. 050-599 3715 tai sirpa.peltonen@poytya.fi

Osanottokiitoksia

Lämmin kiitos teille kaikille, jotka kunniotitte äitimme

Katri Poutasen

muistoa ja otitte osaa suruumme.

Lapset perheeseen

Kustantaja ja julkaisija: KURKIJOKI-SÄÄTIÖ
www.kurkijoki.fi

Toimitusneuvosto: Kurkijoki-Säätiön hallitus

Toimitus: Päätoimittaja Raija Hjelm

ja kaikki Kurkijokelaisen ystävät

Toimitus: Koulukuja 7, 32200 Loimaa

Avoimena: Tiistaisin ja perjantaisin klo 9-14

puh./fax (02) 762 2551, matkapuh. 050-521 3336

Lakon tai muun ylivoimaisen esteen takia ilmestymättä jääneistä numeroista ei suoriteta korvausta. Toimitus pidättää oikeuden muokata ja lyhentää lähetettyjä aineistoja. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisemisesta sattuneesta virheestä rajoittuu enimmäkseen ilmoituksesta maksetun hinnan palauttamiseen.

ILMOITUSHINNAT:

4-väri ..... 60 centtiä/mm + alv 22 %
Mustavalko ..... 45 centtiä/mm + alv 22 %

Säännöllisistä ja jatkuvista ilmoituksista huomattava alennus. Väri-ilmoitukset sopimuksen mukaan. Puhelimitse annettuihin ilmoituksiin sattuneista virheistä lehti ei vastaa. Ilmoitusaineistojen jättöaika: keskiviikko klo 16 mennessä.

Lehti ilmestyy pääasiassa joka toinen perjantai. Painosmäärä 2000 kpl.

TILAUSHINNAT:

vuosi ..... 35 euroa
6 kk ..... 20 euroa
3 kk ..... 12 euroa
Pohjoismaat ..... 39 euroa
Muualla ..... 46 euroa

toimitus@kurkijokelainen.inet.fi
Tilinumero: LSOP 523900-4897

Sivunvalmistus:
Etusivu Frontpage, Loimaa
Paino: Satakunnan
Painotuote Oy, Kokemäki

ISSN 0782-5668

NIMIPÄIVÄT

pe 12.10. Aarre, Aarto
la 13.10. Taina, Tanja, Taija
su 14.10. Elsa, Else, Elsi
ma 15.10. Helvi, Heta
ti 16.10. Sirkka, Sirkku
ke 17.10. Saana, Saini
to 18.10. Satu, Säde
pe 19.10. Uljas
la 20.10. Kasperi, Kauno
su 21.10. Ursula
ma 22.10. Anja, Anita, Anitta, Anniina
ti 23.10. Severi
ke 24.10. Asmo, Rasmus,
+ YK:n päivä
to 25.10. Sointu

Haapasen Hautaustoimisto

TÄYDELLINEN HAUTAUSPALVELU
Puh. 762 2700 ja 762 2857

Heimolinnankatu 16, 32200 Loimaa

Liikeajan jälkeen Reunanen puh. 762 2700
Matkap. 0500 531 814, 050 561 0547

Hartaus sunnuntaiksi 14.10.
20. sunnuntai helluntaista

Uskon ja epäilen

"Täydellisen kaunis, kirkkaan rakkauden hetki Jumalaan, ja tarve täydelliseen luottamukseen häneen kaikessa, vailla varautuneisuutta, silloinkin kun ei voi ymmärtää mitään. Tunne armon jatkuvuudesta elämässäni, ja yhtäläinen tunne typeryydestä ja alhaisesta epäuskosta, jotka ovat uhanneet murtaa tuon jatkuvuuden. Miten voin suhtautua niin halpamaisesti ja naurettavasti noin kallisarvoiseen?" Näin pohti päiväkirjassaan Thomas Merton, yksi menneen vuosisadan merkittävimmistä hengellisistä opettajista, sisäistä kamppailuaan uskon ja epäuskon välillä.

Miksi aitoon uskoon kuuluu kuin varjona myös epäusko? Siksikö, että meissä on sisäisiä haavoja, niin varhain ja syvälle osuneita, että luottamuksemme elämään on hauras? Siksikö, että niin omassa kuin läheisten ja kaukaisten ihmisten elämässä tapahtuu asioita, joita on mahdoton hyväksyä? Siksikö on vaikea uskoa, että aito usko ei voi koskaan omistaa kohdettaan?

Antiikin Kreikasta asti me länsimaiset ihmiset olemme pyrkineet järkenme avulla ymmärtämään todellisuutta ja sitten ottamaan sen haltuumme. Aito usko vie meidät kuitenkin rajalle, jonka edessä järki ja todellisuuden haltuun ottaminen joutuvat nöyrytykseen. Me aavistamme joinakin hetkinä Salaisuuden painon, mutta olemme kykenemättöminä saamaan sitä hallintaamme. Siksikö on vaikea uskoa, että uskomme kohde säilyy aina Toisena, meitä vastapäätä, meidät kohtaavana selittämättömänä?

Usko on suhde Toiseen vailla Toisen haltuun ottamista. Juutalainen perinne ymmärsi tämän jo varhain: Jumalan nimen edessä oli vaiettava. Hän on se, joka hän on. Hänen nimensä on ääneen lausumaton. Usko on vuoropuhelua toisen kanssa ilman yritystä selittää toinen. Toinen saa jäädä toiseksi, lopulta salaisuudeksi. Siksi Raamatussa suhdetta Jumalaan kuvataan yksinkertaisesti "avuksi huutamisena". Jumalan kansa on halki vuosituhansien kulkeva yhteisö, jonka tuntomerkinä on Jumalan avuksi huutaminen.

Jeesuksen persoonassa meitä vastapäätä oleva Toinen tulee lähelle, sitoutuu ruumiillisesti samaan elämänsänsä, joka on meidänkin osamme. Hän sitoutuu aikaan, paikkaan, kaikkeen siihen, mikä on ihmisen osa. Jeesuksessa me näemme Jumalan kasvot. Ne ovat myötäkärsivät, ystävälliset kasvot, jotka kutsuvat meitä vastuuseen, kääntämään omat kasvomme myötätuntoisina ja ystävällisinä lähimmäisillemme. Myötäkärsiminen ja ystävällisyys on monesti vaikeaa. Sen vaatiminen itseltä ylittää helposti voimamme ja mahdollisuutemme. Siksi on jatkettava hänen nimensä avuksi huutamista: "Herra Jeesus Kristus, Jumalan Poika! Armahda minua!" On yhä uudelleen katseltava Toisen lempeitä kasvoja, jotta voisi huomata lähellään ihmisen, joka tänään odottaa ystävällistä katsettani.

Juha Raatikainen

Kirjoittaja on Kymen seurakunnan kirkkoherra.

Onks tietoo KYSYMYKSET?

1. Ketkä Suomen presidentteistä ovat menneet naimisiin virkakautensa aikana?
2. Kenen valtiomiehen tytär Indira Gandhi oli?
3. Mikä on Suomen pohjoisin kunta?
4. Minä vuonna presidentti Risto Ryti kuoli?
5. Kuinka vanhaksi norsu voi elää?
6. Keitä ovat sukujuuriltaan Palestiinan arabit?
7. Mikä on Laatokan ainoa laskujoki?
8. Mikä kunta sijaitsee Jyväskylän kaupungin ja Korpilahden välissä?
9. Mikä näyttävä lintu on grus grus?
10. Minä vuonna Suomen Yleisradio aloitti toimintansa?

Sanan Voimaa

12.10. Jumala on myös vahvistava teitä loppuun saakka, niin ettei teissä ole moitteita sijaa Herramme Jeesuksen Kristuksen tulemisen päivänä. 1. Kor. 1:8

13.10. Vilpittömin sydämin minä kiitän sinua, kun opin tuntemaan oikeamieliset päätöksesi. Minä noudatan sinun käskyjäsi - älä koskaan minua hylkää! Ps. 119:7-8

14.10. Kun Jeesus näki heidän uskonsa, hän sanoi halvaantuneelle: "Poikani, sinun syntisi annetaan anteeksi." Mark. 2:5

15.10. "Mutta jotta te tietäisitte, että Ihmisen Pojalla on valta antaa maan päällä syntyjä anteeksi" - hän puhui nyt halvaantuneelle - "nouse, ota vuoteesi ja mene kotiisi." Mark. 2:10-11

16.10. Abramille tuli näyksi tämä Herran sana: "Älä pelkää, Abram. Minä olen sinun kilpesi, ja sinun palkkasi on oleva hyvin suuri." 1. Moos. 15:1

17.10. Ja Herra vei hänet ulos ja sanoi: "Katso taivaalle ja laske tähdet, jos kykenet ne laskemaan. Yhtä suuri on oleva sinun jälkeläistesi määrä." 1. Moos. 15:5

18.10. Abraham toivoi, vaikka toivoa ei ollut, ja niin hän uskoi tulevan monien kansojen kantaisäksi näiden sanojen mukaisesti: "Näin suuri on oleva sinun jälkeläistesi luku." Room. 4:18

19.10. Jumala antoi Kristuksen kuolla meidän rikkomustemme tähden ja herätti hänet kuolleista meidän vanhurskauttamisemme tähden. Room. 4:25

20.10. Me emme salaa niitä lapsiltamme, vaan kerromme tulevillekin polville Herran voimasta, Herran teoista, ihmeistä, joita hän on tehnyt. Ps. 78:4

21.10. Taivasten valtakunta voi verrata kuninkaaseen, joka valmisti häät pojalleen. Hän lähetti palvelijoitaan kutsumaan häävieraita, mutta kutsun saaneet eivät tahtoneet tulla. Matt. 22:2-3

22.10. "Menkää nyt teille ja toreille ja kutsukaa häihin keitä vain tapaatte." Palvelijat menivät ja keräsivät kaikki, jotka he tapasivat, niin pahat kuin hyvät, ja häähuone täyttyi aterialle tulleista. Matt. 22:9-10

23.10. Älä sano, että olet nuori, vaan mene, minne ikinä sinut lähetän, ja puhu, mitä minä käsken sinun puhua. Älä pelkää ketään, sillä minä, Herra, olen sinun kansasi ja suojele sinua. Jer. 1:7-8

24.10. Minä asetan sinut tänä päivänä kansojen ja valtakuntien yläpuolelle. Sinun tulee repiä ja särkeä, tuhoja ja hävittää, rakentaa ja istuttaa. Jer. 1:10

25.10. Tulee näet aika, jolloin ihmiset eivät siedä kuulla tervettä oppia vaan haalivat itselleen halunsa mukaisia opettajia kuulakseen sitä, mitä kulloinkin mieli tekee. 2. Tim. 4:3

Mummo Katri Poutasen muistolle

Oli kaunis loppukesän päivä, noin 25 vuotta sitten. Olimme kokoontuneet mummolaan, Vampulan Punolaan. Aurinko paistoi, kahvipöytä oli katettuna puutarhaan omenapuiden alle, meille lapsille oli oma pieni pöytä ja pienet penkit ympärillä. Naisväellä oli kaikilla kesämekot päällä, kanalan seinustalla kukkivat korkeat kultapallot. Juotiin simaa ja syötiin mummon piiraita munavoilla, pieniä kierteisiä pullia, jotka oli paistettu tummiksi päältä ja täytekakkua, jonka kerma oli maustettu vaniljasokerilla.

Mahdettiinkohan viettää jotain juhlaa vai muuten vain oli kokoonnuttu yhteen? Se ei ole jäänyt mieleeni, vaan lämmin kesäpäivä, maalaispihan tuoksut, kahvipöydän herkut, tuuhea nurmikko paljaiden jalkojen alla ja kiireettömyys. Asiat, jotka tekivät lapsen mummolapäivästä täydellisen.

Olen aika ajoin pysähtynyt miettimään tuota päivää ja sitä, kuinka selkeästi vieläkin muistan tuon kesäpäivän ja sen tunnelman. Päivä oli lapselle ikimuistettava, ja vuosienkin jälkeen sen muisto tuntuu aina yhtä mukavalta.

Tuo päivä ja sen lämmin muisto ovat olleet ajatuksissani nyt useasti, kun mummo, isomummo, Kaisa-mummo, vanha mummo Katri Poutanen sai kutsun taivaan kotiin torstai-aiamu- na 6.9. Ei ole kulunut päiväkään, ettei mielessä olisi viivähtänyt ajatuksia ja muistoja mummosta, kuten tuo edellä kuvattu lapsuuskesän muisto.

Toinen hyvin mieleen painunut muisto on ahkeran ihmisen muisto. "Jottain pittää tehdä, eihän se aika muuten kulu." Ja monenlaisista ajankulua mummolla olikin: matonkuteiden leikkuuta, mattojen kutomista, kanavatöiden tekoa, liinon ja päiväpeitteiden virkkaamista, sukan kutomista ja tilkkutäkkin tekoa.

Mummon kauniit käsitöet tulevat säilymään muistoina tulevillekin polville. Kukut ja pienen puutarhan hoito olivat myös tosi tärkeitä asioita mummolle, ja niistä hän kantoi huolta loppuun asti.

Vanhan ajan karjalainen

Mummo jää mieliin ja muistoihin perinteisenä "vanhan ajan" mummona. Aina hame päällä, tukka vedetty kampasoljilla taakse, polkupyörä oli pitkään tärkein kulkupeli, kahvileipä ja ruoka olivat aina itse tehtyjä. Radio ja lehdet olivat tärkeitä tiedonlähteitä, kun televisiota ei ollut. Niiden avulla mummo seurasi tarkkaan maailman tapahtumia ja hän tiesi ja muisti paljon eri asioista. Iältään mummo tuntui aina "iättömältä", saman näköinen ja oloinen niin kauan, kun muistan. Kuollessaan mummo oli 92-vuotias.

Karjalaisena mummo oli myös auttavainen, vieraanvarainen ja kova haastamaan. Merkinä tästä hänellä oli paljon ystäviä ja tuttavuuksia, jotka kävivät katsomassa häntä vielä viimeisinä vuosina Huittisissa vuodeosastolla ja olivat saattamassa viimeisellä matkalla. Hyvät ja tärkeät

Katri Poutanen (19.3.1915-6.9.2007)

naapurit toivat myös mummon elämään paljon iloa ja huolenpitoa.

Mummo oli aina toivonut, että hän saisi nukkua rauhallisesti pois kotonaan, jossa pärjäsi pitkään itseksensä. Vain viimeisen vajaan kuukauden hän oli vuodeosastolla, jossa piti koko ajan toivoa yllä päästä vielä käymään kotona Vampulassa. Tämä matka jäi kuitenkin tekemättä heikentyneen terveyden vuoksi. Hän sai elää terveenä viimeisiin vuosiin asti, sitten sydän rupesi heikkenemään ja loppuaikoina se väsyi joka päivä lisää, kunnes ei jaksanut enää.

Mummo saatettiin haudan lepoon Vampulan kirkkomaahan lauantaina 29.9. sukulaisten ja ystävien läsnä ollessa. Kauniimpaa ja lämpimämpää syyspäivää tuskin olisi voinut olla. Siunaustilaisuus oli kaunis ja koskettava, silmät täyttyivät kyynelistä ja mieli ikävästä. Siunaamisessa käy-

tettiin Lumivaarasta tuotua hiekkaa, ja arkkua kannettaessa soi "Jo Karjalan kunnilla lehtii puu".

Muistotilaisuus pidettiin Vampulan seurakuntatalossa, jossa karjalaisiin lauluihin, mummon lempivirsiin, puheihin ja muistosanoihin muisteltiin mummoa ja hänen pitkää elämäänsä. Uskon, että kaikille jäi tilaisuudesta kauniita ajatuksia ja muistoja tallennettaviksi mieliin.

Jäämme kaipaamaan mummoa ja isomummoa ja huomaamme, että sukupolvet ovat vaihtuneet. Vanhin sukupolvi on poistunut keskuudestamme, äitini on nyt mummo, ja minä olen äiti.

Kulje mummo kerallamme, voimanlähteenä lähellä. Elä muistoissa mukanaamme, sävelinä sielussamme, elämämme enkelinä, taivaan portinkin takana.

Riikka Salonen-Mättö

Onnenkyyhky lentää...

Tänään 12.10. täyttää Aune Kaarina Hyvönen o.s. Ahokas Espoossa Kuusinevantiellä 70 vuotta. Aune on syntynyt Kurkijoen Mikrilässä Helmi ja Juhana Ahokkaan perheen kuopukseksi.

Syntymäpäiväonnittelut Aunelle sinne jonnekin kauemmas!

Eino-veli ja Markku perheineen
Teuvo-veli, Elina, Jaakko ja Pekka perheineen

Aunen syntymäpäivää juhlittiin Kauhanojalla jo etukäteen syyskuussa. Kuvassa Aune seuraa lipunnostoa.

Ajankohtaista Kurkijoelta

Kalaturkien kukkatervehdykset Suomen Sotaveteraaniliiton 50-vuotisjuhlapäivänä Kurkijoen sankarihaudoille laskivat Leena Meskanen (oik.), Martti Repo ja Eero Häkli.

Höpöjuttu

Tämä on höpötarina, ja siitä alkaa marina, kun sanat ei oo parina, viskattu kuin huolimattoman halot liiterissä. Lienee pahassa kiipelissä

jutuntekijä kuin myös näkijä. Lyhyestä virsi nätti, vaikka kaiken esiin mätti, mitä sylki suuhun toi, vähä järki antaa voi.

A. K.

”Onks siel kaik järjestelyt nyt varmast oolrait?”

Anni Riikonen 100 vuotta

Yleensä ystävät tahtovat vähentyä, kun ikää karttuu, mutta Mummolla tuntuu tapahtuvan toisinpäin. Niinpä saimmekin kantaa lisäpöytiä ja -tuoleja saliin juhlien alkuvaiheessa, jotta kaikille olisi riittänyt istumapaikka Kyrön seurakuntakeskuksessa 22. syyskuuta vietetyssä Mummon 100-vuotisjuhlissa! Niihin kun saapui ilahduttavasti peräti 125 ihmistä, mikä ylitti meidän sukulaisten kaikki odotukset.

Päiväsankari itse ei valitettavasti paikalle päässyt, koska oli joutunut sairaalahoitoon pari viikkoa aiemmin, mutta muuten koko juhla oli Mummon itsensä suunnittelema tummanpunaisia serviettejä ja muita yksityiskohtia myöten. Muun muassa koskettavasti esitetty Laps'olen Karjalan kuultiin ystävien ryhmän laulamana. Ryhmä lauloi myös Hiljaisen tienoon ja Karjalan termäsiill myö leikkiä lyöti.

Minun ensimmäiset muistikuvani Anni-mummosta ovat 1980-luvun alusta. Mummohan Anni Riikonen on meille lastenlapsille aina ollut, niin että

enpä olisi tainnut lapsena tietää hänen ristimänimeäänkään. Ja sikäli kuin minä muistan, hän on koko ajan pysynyt jokseenkin samanlaisena ihmisenä. Piirapaistoreissuilla meillä Laitilassa Mummo kävi koko sen ajan, kun minä asuin kotona eli 1990-luvun loppuvuosiin asti.

Seurakuntakeskuksen juhlassa puhunut Annastina-serkkuni sanoi puheensa samaa: me kuusi lastenlasta emme ole juuri muistaneet, että Mummolla on ikää lähemmäs sata vuotta, koska hän on aina elänyt niin vahvasti tätä päivää ja ollut jatkuvasti kiinnostunut nykyhetken tapahtumista. ”Onks siel kaik järjestelyt nyt varmast oolrait?” Mummo kuului kyselleen vielä paria päivää ennen juhliä.

Näitä kolmannen kotimaisen kielen ”oolrait”-tyyppisiä lainasanoja Mummon suuhun on elämän varrelta tarttunut. Hänen lapsuudessaan Kurkijoen Otsanlahdella ei vielä englannin kieltä tunnettu eikä tarvittu, mutta sen sijaan Mummo osaa esimerkiksi laskea venäjäksi kym-

meneen. Hänen isänsä Heikki Jussilainen kun kävi kauppaa Venäjälle aina siihen asti, kunnes raja suljettiin vuonna 1917 lokakuun vallankumouksen ja Suomen itsenäistymisen seurauksena.

Olenpa itsekin oppinut muutaman sanan venettä Mummon kanssa haastellessani: tsaju, holotna, hutoi ja muut samanlaiset ilmaukset ovat tulleet tutuiksi, mistä olikin apua käydessäni Otsanlahdella Pekka-enon kanssa viime vuoden syksyllä. Riikosen talosta ei tosin enää ollut jäljellä kuin muutama kivi ja sammaloituva hirsi, mutta mieleeni jäi muun muassa se, että melkoinen veden kantaminen on naisväellä ollut. Jyrkällä joen töyräällä sijainneen talon pihalla ei nimittäin ollut kaivoa eikä vesipumppua.

Miniäksi Anni (o.s. Jussilainen) tuli Riikosille vuonna 1934 mentyään naimisiin Pekon, toisen otsanlahtelaisen kanssa, ja läksiäiset tanssittiin Jussilaisten ladossa. Ensimmäinen lapsi Martta syntyi vuonna 1936, mutta talvisota katkaisi normaalin elämänku-

lun. Evakkopaikkoina olivat silloin Uurainen ja Viitasaari.

Jatkosodan aikana Otsanlahdelle palatessaan Anni ja Pekka saivat todeta, että koti oli säilynyt ehjänä, mutta lähtö oli taas edessä muutaman vuoden päästä. Aluksi sijoituspitäjänä oli Ilmajoki, mutta Pohjanmaalta muutettiin jo vuonna 1946 Varsinais-Suomen saviseuduille Karinaisten Rakkioon.

Enoni Pekka - isänsä mukaan ristitty - ehti vielä syntyä Kurkijoella, mutta äitini Leena on jo syntynyt Rakkiossa. Olympiavuonna oli perheellä edessä muutto Pöytyän Takalistoan Äijänkannon tilalle, jonka pitämistä nykyään jatkaa Mummon pojanpoika Henriikki. Viimeiset vuosikymmenet Mummo on asunut Kyrössä, aluksi yhdessä miehensä Pekon kanssa, mutta viime vuodet yksin rivitaloasunnossaan Pekon kuoltua vuonna 1994.

Karjalainen luonteenlaatu on auttanut Mummoa läpi vaikeiden hetkien. Itselläni on ollut etuoikeus kasvaa kahden kulttuurin keskellä. Karjalaisuuden ja

Riikosen nuoripari kihlakuvassaan.

varsinaissuomalaisuuden erojen ja yhtäläisyyksien näkeminen on ollut monella tapaa rikastuttavaa.

Koska itse opiskelin kuuden vuoden ajan historiaa ja keskityin etenkin Suomen historiaan, on Mummon kanssa keskustelulla ollut paitsi opettavaista myös hauskaa, eivätkä

meiltä puheenaiheet ole koskaan kesken loppuneet, ainakaan häneltä. ”Ilma kohvii ei piä kettää päästää tästä talost pois”, oli Mummon periaate Äijänkannon emäntänä, ja se linja on kylä pitänyt myös Palloken-tänkujan rivitaloasunnossa.

Mikko Nikula

Lapsuuden muistoja kesäpossuista

Tästä tapahtumasta on vuosia vierähtänyt jo paljon! Olin silloin alle 10-vuotias pikku poika, kun tämä tapahtuma sai ”jalat alleen”. Oli kevät ja muuttolinnut saapuneet. Pääskysset pitivät konserttiaan täysin rintoin.

Kuuntelin, kun isä ja äiti haastoit: ”Pitä männä hakemaa ne sianporsaat Uimosen Oskarist. Nyt on hyvä pistää ne tuohon varsan karsinaan, ku se on tyhjänä. Se on välikarsina. Suavat porsaat peuhata ja juossa, millo heitä huvittaa. Se on liikunta tärkeää niille, jot jalat pyssyyt terveenä!”

Isä varasi kaksi nokulais-säkkiä porsaita varten. Mahataneeko nokkoskuidusta tehtyjä säkkejä enää nykyään löytyy? Ne olivat tukevia ja iluvia esimerkiksi juuri pikku porsaita kuljetettaessa. Eli porsaita laitettiin säkkiin ja säkki sen jälkeen selkään.

Uimosen Oskariin pääsi meiltä jalkapallossa ihan kohaste. Ensimmäinen Marin (Hämäläinen) pihan kautta housnurmelle, siitä joen kaalotoksen (joen reuna-pankat madallettu) yli, ja metsäpolkua kappaleen matkaa, niin pian olivat porsaan hakijat perillä.

Ennen porsaiden saapumista muutama sana tuosta housnurmesta. Housnurmi on jäänyt erikoisuutensa vuoksi mieleeni. Jo nimikin antaa ajattelun aiheita. Se oli

sellainen puolen hehtaarin kokoinen peltotilkku. Sen nurmen ympärillä etelä- ja länsisivuilla kasvoi pitkää haapaa, ja näitten haapain rungot olivat kauttaaltaan latvaan saakka köynnöskasvin peitossa. Oli se jylhän näköinen puisto!

Kysyin Marilta, mitä ihmehen kasveja ne olivat, ku puuta pitkin kiipiivät ihan latvaa ast. Hän sanoi: ”Se on humala. Jotkut kuuluvat käyttää mausteena noita lehtiä, vaa en mie uo riipint heitä mausteeksi viel millokuua.”

Erään kerran Mari pistäytyi meille kertomaan outoa tapahtumaa siellä housnurmella. Kertoi menneensä iltamyöhällä, kun oli vähän viileämpää, haravoimaan ens-viikkateen heiniä myttylöillä. ”Miul ol valkii huivi pääs, niinku päiväki oli. Siin haravoies alko muksahella miun päähä jotkut otukset silviisi, jot minnuu käi pe lottammaa, ku yksinää olin siel. Läksin juoksujalkaa kartanol kyselemää, mitä ihmeä elukoita sellaset olliit.” Äiti oli valistant Marrii: ”Ne on lepakoita eivätkä vaarallissii, lentelööt hämäris, ja valkone huivi vet niitä puoleensa.”

Saako possut juoksemaan?

Porsaat tulivat hyväksuntoisina uuteen kotiinsa. Äiti sanoi tultuaan vaihtavansa vaatteet, sillä pikku possulla

oli matkalla tullut pissahätä. ”On nätti kuin sika pieneinä”, sanotaan. Kivannäköisiä veitikoitahan pienet porsaat ovatkin. Ruokinta vain on hyvin huolella hoidettava, sillä porsaripuli on vaarallinen, jos se pääsee yllättämään.

Hyvinvoipia meidän porsaat olivat ja hyvin kasvoivat, mutta liikunta oli mielestäni kovin vähäistä. Ne söivät ja sitten heti pian kävivät kuiville pahnolille makulle. Ajattelin, ettei sellainen peli vetele. ”Kun vain syövät ja makaavat, eihän niiden jalatkaan kunnolla kehity”, tuumin.

Vilposella töpselikärsällä ne tuupivat ja pyörivät ympärillä. Kehotin niitä juoksemaan ja läpsin käsillä kankkuun, mutta ei vain tullut toivottua tulosta. ”Kyllä vielä juoksette!” päätin.

Kävin heinäliiteristä hakemassa ruumenkopian ja se päällini menin tervehtimään possuja. Örähtelin ja rotisutin sitä kopanreuhua. Kuului pieni inahdus, ja sitten tuli hiljaisuus. Riisiin ruumenkopan päältäni ja aloin tutkia tilannetta. Porsaat makasivat rinnakkain sorkat suorina. Hoputin niitä liikkeelle, ei elettäkään. Otin takajaloista kiinni ja nostin. Oli kuin halonpötkäleen olisin nostanut. Pelästyin: ”Mie taisin säikäyttää ne kuoliaaks.” Käihätä lävihte.

Avasin heinäliiterin taka-

oven ja sieltä rynnistin ki-pinkapin saunan taakse ja aidan yli tuuheaan lepikkoon. Sieltä oli hyvä näköala pihamaalle. Sai rauhoittua ja tuumia syntynyttä tilannetta rauhassa. Tiesin, että tunnustan säikäytäneeni ne hengiltä, mut vahinkos tieteenki.

Näin, kun äiti meni käytöstä poistetulla paistinpannulla viemään possuille ruokaa. Se oli kätevä ruokintaväline pikku possuille, sai lämmittää hellalla sopivaan lämpötilaan ja pieni voimakare joukkoon mausteeksi. Äiti tuli tallista hetken kuluttua ja heilutteli tyhjää paistinpanna kädessään. Epätietoisuus vakavasta tilanteesta pysyi ennallaan.

Isän pitäisi kohta tulla maitoreissulta, silloin tilanne selviäisi, luulisin. Pian Vappu-tamma tulikin, ja tyhjä maitotonkat kalahtelivat kärryissä. Isä riisui valjaat Vapulta, joka tuttuun tapaan sa heittäytyi pihanurmikolle ja piehtaroi oikein vauhdikkaasti.

Vietyään Vapun talliin isä tuli hetken päästä lapio olkapäällä pelloin päähän. Selvää, isä hautaap ne possuvainaat. Mutta isä ottikin lapiolla turpeen ja kiikutti sitä lapiin päällä talliin mennessään. Äiti huhui pihalla: ”Mihin se Pauli on hävinnyt, kun ruokakin jäähtyy tyystin?”

Pakkohan sieltä ”siimeksestä” oli pois tulla. Tulin ja luimailin ympärilleni kuin

pahantekijä ainakin. Äiti tiskaili astioita ja kertoi: ”Mikä lienee porsaita pelotellu, kun olivat niin aran oloisia. Olikohan vaikka nuo variksenpoikaset säikäyttelleet pikku possuja, kun tuossa alvari lentää ja räkkyy? Tallin ovikin näkyy olevan aina auki.” ”Mie mänen telläämä sen oven heti kiinni”, sanoin ja ryntäsin kesken ruokailun pihan poikki tallille.

Pikku porsaat elävien kirjoissa

Tosiasiasia halusin nähdä ne porsaat elävinä. Siellä possut touhuvat isän viemän turpeen kimpussa eivätkä olleet meikäpoikaa näkevinään. Kyllä helpotti, kun ikävä painajainen oli häipynyt. Tähän kokemaani tapahtumaan - järkyttävään sellaiseen - löytyi myöhemmin aika selkeä ratkaisu.

Kymmenien vuosien kulluttua eräs tuttavani kertoi oman lapsuudenkokemuksensa, joka sivusi läheltä minun kokemaani. Silloin selvisi, että tämä tapahtuma olikin lähestulkoon normaali. Savojoella erään ison talon tapoihin kuului päästää kesäkuumalla emakkosika porsaineen ”ulkoväljään”, siis läheisen metsän rinteeseen oli aidattu alue, jossa emakko sai ulkoiluttaa porsaitaan.

Tuttavani kertoi: ”Meitä oli kaksi pojankloppia ja katselimme sieltä metsän rinteeltä, kun emakko porsaineen saapui samalle alueelle tusinan verran pieniä porsaita huollettavanaan. Röhkien emakko jätti pikku

possut aivan lähelle ja meni vähän kauemmas tutkimaan maastoa. Pikku possut tutkivat ympäristöä omalla tavallaan. Myö pojat laskettii persluisuu jyrkän kallon kuvetta alas, tehtiä pienii ”sisuloita”. Lienöö päästetty liian karheitä ääniä ilmaan, ku yhtäkkiä kuului joku äänimerkki emakolta ja porsaat makasiit kilikal sorkat suorin, ku eilen kuolleet.

Myö pojat ihmeteltii, jot mikä niil porsail oikein tapahtu. Kokkeiltii nostella sorkist, jäykkii pötkii ku elottomat ainaki. Istuttii ja seurattii tilannetta. Emakko tonki kärsällää mättäitä raporauhas. Hetken päästä se heittäytyi pitkäkseen ja antoi äänimerkin. Pikku possut, jotka äsken vielä olivat elottoman oloisina maanneet, lähtivät kiireen vilkkaa emomuurin luo. Siellä oli ”ruokapöytä” katettuna, ei muuta kuin kiuruulla syömään.”

Kiireessä housut jäivät nurmelle

Surkukuhupaisa tarina liittyy tuohon Housnurmi-ni-

Tuuria kerrakseen

Tulkoon tässä kerrottua eräs henkilökohtainen tapaus, joka sattui minulle Elisenvaarassa ollessani. Oli lämmin kesäpäivä, istuin vuorollani päivystämässä radiota, joka sijaitsi yläkerran aulaassa. Eteisestä menivät suorat avoraput yläkertaan, jossa meidän radiomme sijaitsi.

Taivaalle oli muodostunut muutamia muhkeita ukkospilviä ja jyrrähtelikin jonkin verran, ei mitenkään uhkaavasti. Ukkonen tuntui olevan vielä kaukana, joten en kiinnittänyt siihen mitenkään erikoisesti huomiota, kunnes kuului pieni risaus - ja samalla häiriövalossa välähti punainen valo.

Seuraava havaintoni oli, kun olin tuolin kanssa aulan peränurkassa lattialla - ja ihmettelin, kun kaikki alakerrasta olivat tulleet siihen rappujen yläpäähän. He tuijottivat minua ja kysyivät: "Mitä sinä täällä oikein koliset ja miksi olet siellä nurkassa? Kun täältä kuului hirveää kolinaa, niin tulimme katsomaan, mitä täällä oikein tapahtui."

"Minäkin ihmettelen, miksi minä olen täällä nurkassa. Tuossa pöydän vieressä minun pitäisi istua." Joku tuli luokseni ja kysäisi, oliko minuun sattunut. Nousin ylös ja

tunnustelin jäseniäni, kaikki tuntuivat olevan kunnossa. Missään ei tunnut mitään kipuja eikä mitään erikoista.

Menin pöydän ääreen ja katselin radiota: "Mutta tähän on mykkä, vihreä valokaan ei pala, eikä kuulu minkäänlaista kohinaa, vaikka kuinka voimakkaalle virran kiertäisi. Tämä on siis rikki. Hei, katsokaas noita sähköjohtoja, niistähän ovat tapetit repeytyneet irti." Siis salama oli iskenyt antenniin ja siitä radioon, josta liittäntäjohtoa pitkin seinässä olevaan pistorasiaan ja edelleen johtoa pitkin toimistoon ja sieltä lampun kautta seinäventtiiliin, joka oli repäistä aivan auki. Se oli vielä talven jäljiltä ollut liimapapereilla suljettuna.

Oli siinä kaikilla ihmetelemistä, mutta niin ihmeellisiä ovat ne luonnon voimat, joita ei oikein ihmisjärki käsitä. Jos minut olisi ihmisvoimin sinne nurkkaan heitetty, olisin varmasti tuntenut joitain kolhuja jossain päin kehoa, mutta kun ei niin ei. Sitä kyllä kaikki ihmettelivät, ja tuolikin säilyi ryttäkässä ehjänä.

Kun tästä mylläkästä vähän selvisin, niin yritin ottaa yhteyttä Hiitoalaan, jossa meidän keskuksemme sijaitsi, mutta turhaan. En saanut mitään yhteyttä, joten täytyi turvautua puhelimeen ja ilmoittaa tapahtuneesta ja ettemme vastaisi viesteihin. Sieltä pyydettiin heti viemään rikkoitunut radio sinne ja vaihtamaan ehjään, jotta yhteys saataisiin taas kuntoon. Minä sainkin sen tehtäväkseni ja ensimmäisellä junalla, joka meni sinne päin, läksin tehtävää suorittamaan.

Kun pääsin perille johdotukseen, oli siellä jo ehjä radio minua odottamassa. Tuollaiset viat olivat kesällä hyvin yleisiä, ja niihin oli varauduttu jo ennalta. Palasin siis jo seuraavalla junalla takaisin Elisenvaaraan. Sen jälkehen yhteydet jälleen toimivat, joten tuosta tapauksesta olivat enää muistot jäljellä.

"Jos minut olisi ihmisvoimin sinne nurkkaan heitetty, olisin varmasti tuntenut joitain kolhuja jossain päin kehoa, mutta kun ei niin ei."

Kesä oli mennyt, syksy alkoi lähestyä uhkaavasti, elämä Kurkijoella, niin kuin kaikkialla takaisin vallatuilla alueilla yleensäkin, vilkastui nopeasti. Työvoimasta vain tahtoi olla puutetta, sillä kaikki nuoret miehet olivat rintamalla. Kotityöt olivat jääneet naisten ja vanhempien miesten tehtäväksi, vaikka maaseutua ei ollutkaan kokonaan hävitetty. Mutta remonttia oli, ei varmaan montakaan sel-

Eino Heikinmaa:

Oi niitä aikoja entisiä ja nuoruusaikoja noita Sota-aika, osa 2

laista kotia ollut, mikä ei korjausta olisi tarvinnut. Myös peltohommat oli tehtävä, sillä niin moni kuin mahdollista halusi saada leipää omasta pellostasta, koska leipä oli kortilla. Rahastakin taisi olla vähän puutetta, ja sitä tarvittiin rakennusten korjauksiin ja muihinkin menoihin.

Meillekin tuli sellainen tieto, että olisi mahdollista päästä maanviljelyslomallesi parioksi kuukaudeksi avustamaan viljankorjuus- ja muissakin maataloustöissä. Niinpä minäkin menin toimistoon ja esitin ja selvittelin asiani päällikölle. Lupasin käydä vielä naapuriakin auttamassa, jos tarvetta olisi. Sitten jäin odottamaan vastausta.

Muutaman päivän perästä minut ja muutamat muutkin kutsuttiin toimistoon. Meille annettiin lupaa ja sanottiin: "Nyt alkaa teidän lomanne. Myöhemmin tulee sitten jälle kutsu takaisin. Loman pituudesta emme osaa sanoa mitään." Niin alkoi minun maatalouslomani, jota kesti noin kolme kuukautta.

Lopuksi lähetin terveisiä kaikille kesällä 1942 Elisenvaarassa olleille Ispojoille ja -tytöille, jos sattute näitä juttujani lukemaan. Tyttöjä olivat Esteriemäntä ja radistina toiminut Aili.

Lomalla töissä

Tuntui uskomattoman ihanalta, kun seuraavana aamuna aukaisi silmänsä ja silmien eteen aukenikin avara makuuhuone eikä metrin päässä näkyvä yläpetin laverin pohja. Se oli jotain ihanaa. Vaikka armeijassa oloni ei ollut kestänyt kuin vajaan vuoden, oli siinä 17-vuotiselle pojalle ollut kokemuksia aivan tarpeeksi.

Silloin alkoi minun ensimmäinen lomani armeijasta yhtä sunnuntailomaa lukuun ottamatta. En oikein heti käsittänyt, mitä olisi tehtävä ja mistä olisin aloittanut. Mielessä oli joka tapauksessa, että kyseessä oli ehkä vain parin kuukauden loma, joten ei kannattanut kovin pitkälle eteenpäin meneviä suunnitelmia tehdä. Täytyi vain nauttia lomasta ja kauniista Karjalasta, ja sitähan me nuoret pojat osasimme. Tosin siellä vaaniivat myös monet vaarat, joita emme aina osanneet ottaa huomioon, vaikka siitä oli niin monesti varoitettu vanhempien ja vi-

ranomaisten taholta.

Meillä kotona normaaliit syystyöt olivat jo aika pitkälti tehdyt. Vilja oli jo puitu. Eihän sitä paljon ollutkaan, koska kevään kylvöt olivat jääneet vähäisiksi. Isä oli myös ostanut uudet puimakoneen ja moottorin, joten oli itsellä pintivehkeet, ettei siinä tarvinnut turvautua naapurin apuun, mikä sekun joudutti syystöiden tekemistä. Kynnöt olivat vielä suurelta osin tekemättä, joten niitä kerkesin tekemään.

Kävin myös yhtenä päivänä Heikki-sedän luona lähellä Akkaharjua puimassa, koska siellä lähellä ei ollut kenelläkään puintivehkeitä. Isä sanoikin: "Mene sinä Heikille puimaan. Kyllä sinä osaat niitä käyttää." Tuntui mukavalta, kun minuun luotettiin niin suuressa asiassa. Kun koneet oli viety paikalle, niin seuraavana aamuna aloitettiin hyvissä ajoin, että saatiin päivän aikana työ tehtyä.

Koska Mattikin oli sahalla töissä, oli varattu kaksi sotavankia töihin. Näitä käytettiin hyvin paljon apu-voimana silloin sota-aikana, kun omat miehet olivat rintamalla ja kotiaskaaret jäivät naisten ja vanhempien miesten harteille. Ja hyvin sieltä selvittiinkin. Heiltä oli ainakin asuinrakennus hävitetty. Ulkorakennuksia en muista, ehkä nekin oli hävitetty, en tarkkaan muista. He asuivat Kostamojärven rannalla olevassa asunnossa.

Seuraavana päivänä haettiin koneet takaisin odottamaan seuraavaa syksyä, jolloin niitä taas tarvittaisiin. Kävin vielä Koskuilla kyntämässä muutaman päivän, joten sekun työ saatiin tehtyä. Koska kyseiset pelot olivat kosteata ruoppamaata, kasvoivat sarkaojan varret runsaasti pajua. Koska niitä ei kahteen vuoteen ollut hakattu pois, olivat ne jo melkein miehen mittaisia. Kävin niitä myöhemmin sotavankien kanssa hakaamassa pois, joskus hevoskyydillä ja toisinaan kävellen.

Evakot palaavat

Elämä kylässä oli herännyt sanoisinko normaalsiksi, jos normaalista voidaan sota-aikana puhua. Jokainen halusi palata kotikonnuilleen, sillä ne tuntuivat nyt sangen rakkailta, vaikka asunnot olivatkin suurelta osin runneltu-

ja ja erittäin epäsiistissä kunnossa. Jo syksyllä 1941 siivousryhmät olivat käyneet suurimmat roinat siivoamassa asunnoista pois. Samalla niitä oli desinfioitu natron- lipeällä, jolla saatiin suurin osa pöpoistä tapettua. Lisäksi talvi ja pakkainen auttoivat siinä aika paljon. Oli tiedossa, että keväällä jokainen haluaisi muuttaa omaan kotiinsa, olipa se millaisessa kunnossa tahansa.

"Ne vaarat, joita siellä oli, olivat kaikkien tiedossa, olihan niistä radiossa ja lehdistössä varoitettu moneen kertaan."

Kun vertaan tilannetta siihen, mikä se oli vuosi takaperin, ei voi kuin ihmetellä sitä muutosta, mitä vuodessa oli tapahtunut. Eihän sinne talvella voinut edes muuttaa, ja kevästä lähtien oli tapahtunut paljon, sillä jokaisessa talossa oli jo asukaita. Vauriot oli korjattu niin, että taloissa voitiin asua, jos ei niin hyvin niin väliaikaisesti kuitenkin.

Kun meillä oli tuvan leivinuunista pelti kuoret osittain revitty pois, oli Kurrin Jussi käynyt ne korjaamassa, joten uuni-kin oli jo siistissä kunnossa. Tuvan seinissä olleet venäjänkieliset lehdet oli otettu pois, ja jälleen oli näkyvissä kaunis hirsiseinä, joka 1930-luvulla tehdyssä remontissa meinattiin peittää. Neuvojalta emme saaneet siihen lupaa, ja niinpä se silloin jäi peittämättä.

Jo kohta valtauksen jälkeen - tarkkaa aikaa en tiedä - oli kylän koululle perustettu sotavankileiri. Koska koulurakennus oli hyvässä kunnossa ja rauhallisella paikalla, se oli katsottu tarkoitukseen sopivaksi. Mutta jo kesällä 1942 leiri oli siirretty Turasaan mutkaan rakennettuun parakkisiin, kolmen kilometrin päähän koulusta Sortavala-Viipuri -maantien varteen.

Koska kylä oli siirtynyt siviilielämään, kuului siihen myös koulujen alkaminen. Niin kuin koko pitäjässä alkoivat kansakoulut syksyllä 1942, niin myös Saareksen koulussa. Näin alkoi normaali elämä myös Saareksen kylässä, vaikka olikin sota-aika, minkä toivottiin tietenkin pikaisesti loppuvan. Pääasia oli, että saimme kuitenkin jatkaa elämäämme rakkaalla synnyinseudulla.

Myöhemmässä vaiheessa koululle oli perustettu ilmailuvanta-asema. Paikka oli erinomainen, koska sieltä oli hyvä näkyvyys, sillä koulu sijaitsi pitäjän korkeimmalla paikalla. Samalla kylään saatiin myös puhelinyhteys, joten Saarekseltakin oli yhteys muuhun maailmaan, tosin sitä voitiin käyttää vain hätätapauksessa.

Akkaharjun sahan aloitettua toimintansa työnsä johtajana oli Simo Taivainen, jolle myös vedettiin puhelin asioiden hoitamista varten. Sitä kumpi puhelin oli ensi, en osaa sanoa, olinhan vain vajaa kaksi kuukautta lomalla. Sinä aikana ei ehtinyt kovin paljon tapahtua, mutta usko parempaan huomiseen oli jokaisen mielessä.

Vaarallisia leikkejä

Se mitä minä tein, kun maataloustöitten jälkeen jäi vapaa-aikaa, siitä ei kenelläkään liene epäselvyyttä. Noin vuosi oli kulunut siitä, kylämme tanhuvilla käytiin kovat taistelut maitten omistuksesta. Se oli jättänyt jälkensä, ja ne kaikki kiinnostivat meitä poikia erittäin paljon.

Ne vaarat, joita siellä oli, olivat kaikkien tiedossa, olihan niistä radiossa ja lehdistössä varoitettu moneen kertaan. Mutta otettiin ne tarpeeksi vakavasti, sitä ei kukaan osannut sanoa, toivottiin vain hyvää tuuria. Meille Saareksen pojille ei tietäkseni sattunut mitään suurempaa vahinkoa, vaikka omalta osaltani voin sanoa, että suojeluskuntien oli minun ja naapurin pojan mukana eräälläkin reissulla. Myöhemmin selvisi, miten hiuskarvan varassa meidän elämämme oli ollut. Tämän tapaiset huomiot olivat hyvät varoitukset, kuinka vaarallista on leikkiä sodassa käytettyjen vehkeiden kanssa.

Isäni toimiessa sota-aikana viljelyspäälikönä Saareksen, Metsikon ja Jokirannan kylissä ja samalla yhdyshenkilönä esikuntaan ja kunnanvirastoon niin siviili- kuin sotilasvirkamiehiinkin, koska kummatkin antoivat omiin tehtäviinsä kuuluvia ohjeita. Toimimehan sotatoimialueella, jolla määräykset olivat joutain muuta kuin muualla Suomessa.

Esimerkiksi jokaisessa taloudessa täytyi olla kivääri tai joku vastaava ase. Ja ne ylimääräiset aseet ja muut tarvikkeet, mitä alueelta löytyi kuten kiväärin panokset, sai tuoda meille, josta armeijan miehet sitten hakivat ne pois. Olihan niitä, "Emmasta" eli venäläisestä pikakivääristä puoli-automattikivääreihin saakka, etupäässä venäläistä tavaraa, jouskossa muutamia suomalaisia pystykorvia eli "Ukko Pekkoja".

Kyllä ne kiväärit ja muut kranaatit meitä poikia hyvin paljon kiinnostivat, mutta niin kuin jo totesin omalta kohdaltani ja meidän kaikkien kohdalta, Luoja varjeli meitä onnettomuuksilta, vaikka monet päivät siellä metsissä kivääri selässä samoiltiin. Etsimme mitä tahansa "erikoista". En tiedä, mitä niillä kivääreillä olisi siellä tehty, mutta aina ne kuitenkin mukana olivat.

Jatkuu...

men syntyyn. Hämäläisen taloon oli palkattu renkipoika kesän kiireimmäksi ajaksi. Poika meni kuuman heinäpäivän päätteeksi vilvoittelemaan joelle. Kuinkas kävikään? Rapu tarrasi pojan ikiomiin kalleuksiin. Se oli sietämätön tilanne.

Poika ei edes ollut tietoinen, minkä otuksen kanssa oli tekemisissä. Onneksi isäntä oli läheisen heinäpellon seipäitä korjailemassa, kun renkipoika tuli kuin tuulispää apua kiljuen ja rapu kikkeli keikkuen.

Pian oli rapuraiskan sakset avattu, ja poika pääsi pälkähästä. Isäntä kysyi pojalta: "Mihi sie oot housuis jättänt?" "Tuon nurmel taisiit jääh." Nurmi sai nimensä. Tosin aika kiperien tapahtumien saattelemana Housunimi löytyi. Kuulin tämän tarinan oman kylän jo korkeaan ikään ehtineeltä isäntämieheltä, joka nuoruuden päivinä oli kuullut kertomuksia ja joissa huumorilla oli oma osansa.

Muistin lokeroista kolusi
Sinkkosen Pauli

Ilmi Kärävä:

Räsäset Kurkijoella

osa 2

Tohtori Räsänen

Kasvitieteilijäisäni, myös eläintieteilijänä tunnettu Veli Räsänen vei meidät jo pikkulapsina metsiin ja Laatokalle sekä Laatokan saarille oppimaan luonnossa kasvi- ja eläinoppia. Yliopistopiireissä hänet tunnettiin aluksi "Kusiäis-Räsänenä", koska hän oli tehnyt eläintieteen laudaturtyönsä muurahaisista.

Myöhemmin isästä tuli "Jäkälä-Räsänen". Hän väitteli kasvitieteen alalta jäkälästä filosofian tohtoriksi vuonna 1927. Niin isä sitten sai mustan ja komean tohtorinhatun, jossa oli lyyra. Tätä hattua säilytettiin kotonamme eteisen päällysvaatekaapissa isossa hatutasiassa. Topi ei ollut kovinkaan vanha, ehkä 3-vuotias, kun hän oli löytänyt hatturasian ja tohtorinhatun. Hän oli löytänyt myös liitujauhoa, jolla isot siskot valkaisivat valkeita kumitossujaan. Pian tohtorinhatun oli muuttunut liidunvalkoiseksi.

Topi meni riemuissaan äidin luo valkaistu, olkapäille ulottuva tohtorinhatu takaperin päässään, lyyra takana, ja sanoi onnellisena: "Kato äiti, kun Poju on kastanut soolaa!". Saihan säikähtänyt äiti kuivan liitujauhon lopulta pois, eikä isällä muutenkaan ollut tohtorinhatulle paljon käyttöä Kurkijoella.

Isä tuli Kurkijoelle filosofian maisterina ja väitteli siis filosofian tohtoriksi vasta Kurkijoella asuessamme, joten kurkijokelaiset kyllä enimmäkseen tie-

sivät, ettei tohtorin arvo tarkoittanut lääkärin tutkinnon suorittamista. Ei meillä käytykään reseptejä pyytämässä. Joku kyllä tuli kysymään, mitä tehdä, kun mehiläinen oli pistänyt. Isä selitti, ettei se mitään merkinnyt, ja jatkoi: "Parin mehiläisen pistot voivat sitä pait-si ehkäistä reumatismia."

Kurkijokelaisilla oli aika paljon struunaa, joka on yksinkertaisesti kilpirauhasen liikakasvu. Syynä tähän oli yleensä jodin puute. Struunaa nimittäin esiintyi alueilla, joilla elimistö ei saanut riittävästi jodia. Laatokan Karjala oli tällainen alue.

Luonnossa esiintyvistä kasveista ainakin yksi on sellainen, jonka kasvuaalueella ei struunaa esiinny, nimittäin Kaarlen valtikka, naamakukkaisten heimon kuuluva iso kuusiokasvi, joka kasvaa meren rannikolla ja esimerkiksi Lapin lettoosilla. Kurkijoella ei näitä kasveja näkynyt. Isä oli pannut tämän merkille, koska kemian opintojensa perusteella tunsin asian.

Isä neuvoikin kurkijokelaisille jäkäläntutkija Zahl Brucknerilta saamansa reseptin liuokseksi, jonka avulla struuna oli vältettävissä. Resepti oli tällainen: litraan vettä lisätään 0,125 mg kaliumjodidia ja liuosta nautitaan puoli lasillista päivässä. Kurkijoenkin apteekissa oli kaliumjodidia saatavilla – ja johan struuna hävisi. Nykyisin ruokasuolaan on jo pitkään lisätty jodia, joten normaalin ruoan mukana jodia saadaan riittävästi.

Koti- ja muita eläimiä

Jokaiseen opettaja-asuntoon kuului aikoinaan aitta, halkovaja, navetta ja sikala. Meillä oli aina monenlaisia kotieläimiä, joista varmaan tärkein oli lehmä, koska koko iso perheemme joi maitoa. Kun me heinä- ja elokuussa söimme Raholanjoesta pyydettyjä rapuja, kuului ateriaan keitettyjen rapujen ja ruisleivän lisäksi aina maito.

Kaneja meillä oli iso tarhallinen useiden vuosien ajan. Niinpä meillä kaikilla oli talvitakeissa kaninnahkakaulukset ja talvihatuissamme kaninnahkareunukset. Kerran meillä oli lemmikkinä litu-possu, joka pihanurmikolla otetussa valokuvassa on ryöminyt syliini raputettavaksi.

”Ristiketut jäivät saamatta, koska arvokas hopeaketumme sai raavitukseksi häkkiin ketunmentävän reiän ja pääsi karkuteille.

Eräs pohjiinkyläläinen mies oli löytänyt metsästä orvon oravanpoikasen. Hän oli tehnyt sille häkkin, jossa oli juoksupyörä. Räsäselä tuotiin kaikkia mahdollisia eläimiä ja kasveja. Näin oravakin tuli meille kotiin, jossa se sai liikkua vapaasti. Välillä se kiipesi häkkiin juoksuharjoitukseen. Kurre oli kaikkien lemmikki. Se ei antanut siltä itseään, mutta hyppäsi usein polvelle syömään maapähkinöitä.

Sokeriastiasta Kurre kävi noutamassa sokeripaloja, jotka se piilotti keittiön maton alle. Ruoan kätkemisenhän kuuluu luonnossa elävien oravien jokapäiväiseen puuhailuun. Keittiössämme sokeripalat rusahtelivat rikki matolle astuessamme. Kurre oli ilonamme ainakin yhden talven. Kesällä se oli kanssamme ulkona ja kiipeili onnellisena pihapuissamme. Sieltä se kerran loikki Linnavuoren metsään eikä enää tullut takaisin. Ehkä se oli liian kesynä joutunut Linnavuorella iltaisin huuhuilleen huuhkajan saaliiksi.

Eräänä kesänä meillä oli hoidossa pieni vihervarpunen, joka ei koskaan lentänyt. Se hyppeli lattialla ja istui mielellään ojennetulla sormella. Topi sai todella suuren sydänsurun, kun hän juostessaan sattui astumaan pienen linnun päälle niin, että lintu kuoli. Laina, jolla oli tapana sanoa asioita usein liiankin suoraan, kutsui Topia murhaajaksi. Sitä-

kin Topi suri kauan. Lintu haudattiin sireenipensaiden juurelle.

Oli meillä mehiläisiäkkin, 13 pesää juuri ennen talvisotaa. Hunaja ja mehiläisparvet menivät hyvin kaukaksi.

Yhtenä kesänä meillä oli neljä ankkaa: Niku, Tipe, Tape ja Reetta, jotka juoksisivat minun perässäni kuullessaan ääneni. Ne piti sittemmin antaa Riekkalaan Varjuksille, koska meillä ei ollut niille talvimajaa.

Maamiesopiston yhteyteen kuuluneella koulutilalla oli valtavat viljapelot, suuret metsät (Paratsu), hevostalli monine hevosineen ja sadan metrin pituinen navetta lehmineen ja sonneineen. Navetta oli rakennettu Linnavuoren muinaislinnan kivistä.

Sonneja oli kaksi, kiltti Mallipoika ja vihainen Kira. Sonnit olivat kesäisin navetan ja maantien välisessä aitauksessa. Kahdesti ne juoksisivat irtipäästyään meidän pihallemme, jossa Kira möyrysi, potki ja kuopi hiekkaa. Se jopa puski sitä kiinni ottamaan tulleen karjakon Siperian herneensaaseen. Isä ajoi sonnit pois pihastamme heittelellä niitä vanhoilla polkupyörän renkailla, ja pensasaidasta päästyään karjako talutti sonnit navettaan.

Me katselimme harvinaista jännitysnäytelmää verannaltamme. Me todella pelkäsimme Kiraa, kyselimmekin usein toisiltamme: "Mitä tekisit, jos Kira tulisi vastaan? Mihin puuhun kiipeäisit?"

Ketut ja polkupyörävarkaat

Koska isällä oli suuri perhe elätettävänä, hän toivoi saavansa lisäansioita ketunnahoilla. Hän rakennutti pihamme takaosaan kettutarhan. Meillä oli aluksi kaksi punakettua, emokettu Killi ja isäkettu Jalo. Näille syntyi neljä suloista pentua, joita me talutimme pihamaalla hihnassa.

Sitten isä osti vielä yhden hopeakettu-uroksen toivoen saavansa ristikettuja, puna- ja hopeaketun jälkeläisiä. Ristiketut jäivät saamatta, koska arvokas hopeaketumme sai raavitukseksi häkkiin ketunmentävän reiän ja pääsi karkuteille. Sitä etsittiin ja kuulutettiin pitkin pitäjää, mutta turhaan. Eräs korpisaarelainen mies oli ampunut sen, koska: "Kaikki oudot otukset täytyy tappa."

Kesäisin meillä tytöillä oli tapana mennä nukkumaan isolle avovintille. Josain vaiheessa minäkin pääsin sinne isojen siskojen kanssa. Siellä oli mukava nukkua. Aamuöisin kuulimme joskus, kun varikset laskivat mäkeä viistolla peltikatolla. Se oli mukava ääni eikä häirinyt nukkumistamme. Sateella peltikatto ropisi nukkuttavasti, mutta kun tuli kovia ukkosia, me rymistelimme tyyntyneinä ja peittoinemme alakertaan, missä vanhem-

Tasavallan presidentti Lauri Kristian Relander tuli syntymäpäivänsä vieraisille. Hänet otettiin komeasti vastaan. Oikein kunniaporttikin oli rakennettu.

pamme ja Topi nukkuivat.

Kerran Aino herätti meidät keskellä yötä kuiskaamalla peloissaan, että meillä on polkupyörävarkaita. Hän oli kuullut ulkoa merkkillistä ääntä, ikään kuin joku tai jotkut yrittäisivät rikkoa polkupyörävaraston riippulukkoa. Kun Aino avasi vintin ikkunan, me muutkin kuulimme outoa ääntä. Aino huusi ikkunas- ta: "Älkää varastako niitä pyöriä!" Tuli aivan hiljaista ja me yritimme nukkua. Taas kuului kovaa raapivaa ääntä. Taas Aino huusi ikkunas- ta: "Älkää varastako niitä pyöriä!" Ja taas tuli hiljaista. Tätä jatkui jonkin aikaa. Lopulta tuli hiljaisuus, ja me jatkoimme nukkumista.

Aamulla Aino kertoi isälle, että polkupyörävarkaat olivat käyneet yöllä. Pihalla ei hiekassa kuitenkaan näkynyt polkupyörän renkaiden jälkiä. Aino selitti, että varkaat olivat kantaneet pyöriä, ettei hiekkään jäisi jälkiä. Mutta riippulukkokin oli ehyt, ja polkupyörät olivat paikoillaan varastossa. Isä arveli, että raapiva ääni oli varmaan kuulunut kettulasta, kun Jalo-kettu olisi halunnut päästä Killin häkkiin raapimalla verkon rikki. Lopuksi isä tuumi, että kun rosvoit tulevat varastamaan rannasta venettä, he varmaan kantavat senkin, ettei veteen jäisi jälkeä.

”Koko opiston väki lapsineen oli komennettu presidenttiä vastaanottamaan.

Naapureita ja naapurien lapsia

Tallimestarien ja karjakojen sekä muonamiesten asunnot olivat Kurkijoen rannalla Lopottia vastapäätä. Suunnilleen tällä paikalla Kurkijoen haarat, isompi Raholanjoki, joka tuli Hiitolasta ja kapeampi Heinjoki Elisenvaarasta päin yh-

tyivät Kurkijoeksi. Lars Sonckin piirtämä kaunis tilanhoitajan talo oli kauempana Raholanjoen toisella puolella ylhäisessä yksinäisydessään.

Tallimestari Taskisen alle 10-vuotiaat pojat Pentti ja Pekka ilmestyivät aina meille, kun jotain erikoista tapahtui, varsinkin Pentti, joka oli pojista vanhempi. Ja meillä tapahtui aina jännittäviä asioita. Jotakin uutta herkkua nähdessään Pentillä oli tapana sanoa: "Meillä ei oo yhtään tippaa..."

Kerran Aino oli keittiössämme täyttämässä lasipurkkeja hunajalla. Saatuaan kuulla, että purkkeihin pantiin hunajaa, Pentti sanoi: "Meillä ei oo yhtään tippaa hunajaa." Saatuaan maistaa sitä teelusikallisen hän pyysi ja sai vielä lisää hunajaa. Toisen kerran Aino oli tekemässä sinappia ja nähtyään sen kauniin värin Pentti kysyi, mitä se oli, johon Aino vastasi: "Sinappia."

Vähän aikaa katseltuaan Pentti sanoi: "Meillä ei oo yhtään tippaa anoppia." Aino antoi Pentin maistaa sinappia pienestä lusikasta ja kysyi, oliko se hyvää. "Juu", sanoi Pentti. Mutta kun Aino kysyi, tahtoiko Pentti lisää, oli vastaus jyrkkä: "En!"

Kun meillä vuonna 1938 vietettiin Elsan ja Jaakon häitä, Pentti tuli katsomaan, mitä hyvää Räsäsillä taas olisi tarjolla. Kuultuaan, että meillä oli viinirypäleitä, joita Elsan tuleva appiukko oli tuonut Viipurista, Pentti taas sanoi: "Meillä ei oo yhtään tippaa viiniä." Ei ollut meilläkään, oli vain rypäleitä, joita Penttikin sai tietysti maistaa.

Koulutilan suuressa marjapensas- ja omenapuutarhassa oli opetuskasvihuone, josta jo keväällä sai ostaa kasvihuonekurkkuja. Siellä oli myös puutarhurin asuintalo, jonka toisessa päässä asui Jääskeläisen perhe. En tiedä, mitä perheen isä teki

Tohtori Veli Räsänen tohtorihatussaan, jonka Topi-poika ehti kerran "silmän välttäässä" värjätä liidulla valkoiseksi.

työkseen, ehkä hän oli seppän apumiehenä koulutilalla. Jääskeläisen lapset Siiri ja Pentti olivat suunnilleen Topin ikäisiä. He kävivät usein Topin kanssa tutkimusmatkoilla opiston ja koulutilan alueella.

Kerran kolmikko samoi-li koulutilan suuren navetan lähellä. Yhtäkkiä Topi astui navetan virtsakaivoon, jonka nesteen pinta oli aivan maanpinnan tasalla, kaivo oli siis täynnä. Hupsis! Sinne Topi hävisi. Siiri ja Pentti onnistuivat auttamaan hänet kaivosta, ja sitten alkoi marssi kotiin maantietä pitkin. Vastaan tullut maamiesopiston oppilas ihmetteli, mitä oli tapahtunut. Kuultuaan, että Topi oli pudonnut virtsakaivoon, hän tuumi: ”Sen olet näköinenkin.” Ei kuitenkaan sanonut ”hajuienenkin”.

Siiri ja Pentti kulkivat Topin perässä ja huutelivat: ”Saatpas selkään, saatpas selkään.” Tietenkään Topi ei saanut selkäsaunaa, tarvitsi vain paljon vettä ja saippuaa.

Opiston metsänhoitaja Onni Pitkänen asui perheineen samassa opiston opettajien talossa ja samassa huoneistossa, jossa tasavallan presidentti Relander oli syntynyt. Muistan hämähästi Relanderin kerran käyneen Kurkijoella presidenttinä ollessaan. Opiston pihamaalle oli pystytetty kuusenhavuköynnöksillä koristeltu kunniaportti. Koko opiston väki lapsineen oli komennettu presidenttiä vastaanottamaan. Mielestäni jouduimme odottamaan pitkään. Minua paleli. Muuta en muista, en edes sitä, millaisella autolla hän tuli.

Pitkäsillä oli kolme lasta, minun ikäiseni Esko, vuoden nuorempi Timo, ja nuorin lapsi oli Maija. Heidän kanssaan leikin monta vuotta. Varsinkin Maija oli hyvin kekseliäs. Hän rakasti hevosia ja vihasi kissoja. Onneksi meillä ei vielä silloin ollut kissaa. Minäkin pääsin kerran koulutilan tallimestarin ja Maijan kanssa viemään hevosta laitumelle Paratsuun. Minut nostettiin hevosen selkään, muistan vieläkin hevosen lämmön.

Kerran Maija oli löytänyt koulutilan tunkiolta kuolleita kukkopoikia, ja hän houkutteli minut tutkimaan niiden sisäelimiä. Kukkopojat vietiin Pitkäsen sireenimajan kahvipöydälle. Maija haki kotoaan pöytäveitsiä, joilla kukkopoikien mahoja leikattiin auki. Pitkäsen kotiapulainen yllätti meidät, ja siihen loppui se homma, joka ei ollut minun keksintöni.

Kaikkien aikojen parhaat naapurimme Clevet muuttivat Kurkijoelta maatilalleen Vilniemen kartanoon Vehkalahdelle vuonna 1931. Varsinkin äitini suri kovasti heidän lähtöään. Muutkin kaipasivat heitä. Clevetin ”täti” oli perustanut Kurkijoelle Martta-järjestön Kurkijoenosaston. Clevetin per-

heen tilalle tulivat Bergbomit, joiden kanssa emme samalla tavalla ystävyystyneet. Bergbomit muuttivat myöhemmin nimensä Paatoseksi. Perheellä oli kolme tytärtä.

Koulu alkoi

Koulunkäyntini alkoi syksyllä 1929 Kurkijoen kirkonkylän alakansakoulussa. Ikätoverini Esko Pitkänen tuli samalle luokalle, samoin tilanhoitaja Sipilän nuorin tytär Pirkko. Minä istuin Eskon vieressä samassa kahdenistuttavassa pulpetissa koko alakouluajan.

Meillä oli sama koulumatka, minulla parisataa metriä pidempi. Ainakin kotimatkat kuljimme aina yhdessä. Pirkko tuli kanssamme samaa matkaa opistolle asti. Sitten hän ei uskaltanutkaan jatkaa yksin matkaa kotiinsa, vaan rupe si itkemään ja vaati meitä saattamaan hänet kotiin. Hän pelkäsi kulkea suuren navetan ohi. Minä en lähtenyt häntä saattamaan, eikä Eskokaan. ”Itkeköön, moka pelkuri”, ajattelimme.

Me Räsäset vähän halveksimme kaikkia Sipilöitä, koska he olivat mielestämme arkalaisia. Uimaan mennessäänkään he eivät uskaltaneet hypätä suoraan veteen, vaan kastelivat ensin vähän varpaitaan ja käsisvarsiaan ja lopuksi pulahitivat varovasti uimaan.

Vuonna 1931 opettaja Iida Itkonen torui minua, kun puhuin tunnin alussa Eskon kanssa. Sanoin selitykseksi: ”Minun täytyi kertoa Eskolle, kun Esko ei tiennyt, että Svinhufvudista tuli presidentti.” Opettaja myönsi, että näin hyvät uutiset täytyi kertoa. Pitkäset muuttivat samana vuonna Mustialaan, ja se oli meistä kaikista ikävää.

Koulutilalle tuli uusi puutarhuri Hämäläinen, jolla oli kaksi tytärtä: minun ikäiseni Aino ja vähän nuorempi Irja. Ainosta tuli luokkatoverini yläkansakouluun. Kuljimme yhdessä kouluun ja laskimme suksilla mäkeä Puutarhanmäessä. Aino oli kademielinen ja riitaisa, joten meistä ei koskaan tullut ystäviä. Koulumatkalla tapasimme kerran Pentti Taskisen, jolle Aino sanoi: ”Siulla näkyy suonet poskissa”, johon Pentti sanoi äkäisesti: ”Iteläs näkyy suolet poskissa.”

Kerran puutarhurin rouva tuli itkien Irjan kanssa meille. Irja oli työntänyt sormensa Killi-kettumme häkin verkon läpi, ja Killi oli puraissut sormen päästä pienen palasen. Ei siitä sen kummempaa seurannut. Isä levitti häkin eteen lisää verkkoa. Pian koko kettutarha purettiin. Kauempana Levonpellolla asuva maanviljelijä osti ketut ja häkit.

Jatkuu...

Desiderata

Tämä teksti on löytynyt vuonna 1692 rakennetusta St. Paulin kirkosta Baltimoresta ja käännetty kymmenille eri kielille. Huolimatta siitä, että teksti on ilmeisesti hyvin vanha, se toimii ohje-nuorana nykypäivänkin ihmisille.

Kulje tynesti hälyn ja kiireen keskellä ja muista, mikä rauha kätkeyty hiljaisuuteen.

Niin pitkälle kuin itsestäsi luopumatta on mahdollista, pysy hyvissä väleissä ihmisten kanssa. Puhu oma totuutesi rauhallisesti ja

selkeästi ja kuuntele muita, myös tyhmiä ja tietämättömiä, heilläkin on oma tarinansa kerrottavana.

Vältä äänekkäitä ja hyökkäileviä henkilöitä. He ovat piina sielulle.

Jos vertailet itseäsi muihin, voit tulla turhamaiseksi ja katkeraksi, sillä aina on olemassa suurempia ja mitättömämpiä ihmisiä kuin sinä itse. Iloitse saavutuksistasi yhtäläillä kuin suunnitelmistasi.

Säilytä kiinnostus elämäntyöhösi, olipa se kuinka vaatimaton tahansa; se on todellista ja kiinteää

Näe ja tule nähdyksi syksyn pimeillä

Autoliitto muistuttaa autoilijoita huononevista ajokeleistä. Pimeässä, sumussa ja sateessa ajaminen helpottuu ja on turvallisempaa, kun muistaa muutaman vinkin ja maltillisen liikennekäyttämisen.

– Päivittäin pitenevä pimeän aika on suurin haittatekijä syksyn liikenteessä. Vaaratekijät ovat pimeällä samat kuin päivälläkin, mutta ne vain näkyvät huonommin. Siksi auton kaikkien valojen on oltava kunnossa ja puhtaita, muistuttaa Autoliiton koulutuspäällikkö Teijo Poutanen.

Valot peittyvät usein kuraan, loskaan tai jäähän. Ajomatka sujuu turvallisemmin, kun nämä kerrostumat poistetaan riittävän usein myös matkan aikana. Valonpesimiä on käytettävä riittävän usein, jottei lika pala valonheitinten pintaan

kiinni. Valonpesimet, erityisesti painepesurit, ovat harvoin riittävän tehokkaita säilyttääkseen valaisutehon hyvänä kurakelillä.

– Huonoissa olosuhteissa matkantekoa helpottaa kun välillä pysähdytään puhdistamaan valaisimet, kertoo Poutanen.

Valojen pitää olla myös oikein suunnatut. Ne eivät saa häikäistä vastaantulijaa silloinkaan, kun auto on kuormattu. Sumuvaloja saa käyttää ainoastaan sumun tai rankan vesi- tai lumisateen aikana. Takasumuvaloa saa kuitenkin käyttää myös silloin, kun ajoviiman nostama lumi, pöly tai loka haittaa merkittävästi näkyvyyttä taaksepäin.

On hyvä muistaa, että turha takasumuvalon käyttö häikäisee takana tulijoita. Kannattaa tarkkailla edellä ajavien takavaloja: jos ne näkyvät vaivatta, on takasumuvalo itselläkin turha. Pimeällä kannattaa

omaisuutta ajan ja onnen vaihtuessa.

Harrasta varovaisuutta liiketoimissasi, sillä maailma on petkutusta täynnä. Älköön se kuitenkaan tehkö sinua sokeaksi sille, mitä hyvyttä on olemassa. Monet ihmiset tavoittelevat korkeita ihanteita, ja kaikille elämä on täynnä sankaruutta.

Ole oma itsesi, varsinkaan älä teeskentele kiintymystä. Älä ole ivallinen rakkauden suhteen, sillä kaiken kuivuuden ja hurmattomuuden keskellä se on ikuista kuin ruoho.

Ota lempeästi vastaan vuosien antama neuvo luopumalla tuskattomasti nuoruuteen kuuluvista asioista. Kasvata ja vahvista

henkeäsi suojaamaan sinua äkillisen epäonnen kohdatessa, mutta älä masenna itseäsi kuvittelemalla. Monet pelot ovat uupumuksen ja yksinäisyyden synnyttämiä. Terveellistä itsekuria unohtamatta ole lempeä itseäsi kohtaan.

Olet universumin maailmankaikkeuden lapsi, et vähemmän kuin puut ja tähdet, ja sinulla on oikeus olla täällä. Ja olkoonpa se sinulle selvä tai ei, maailmankaikkeus joka tapauksessa kehkeytyy niin kuin sen tuleekin. Sen vuoksi säilytä rauha Jumalan kanssa, olkoonpa kuva hänestä mikä tahansa. Mitkä lienevätkin toimesi ja rientosi elämän hälisevän sekasorron keskellä, säilytä rauha sielusi kanssa.

sella hansikkaalla puolestaan vain pahentaa tilannetta. Tuulilasin ulkopuolen puhtaudesta pitävät huolen pyyhkimet.

– Kuluneet pyyhinten sulat on vaihdettava ajoissa uusiin. Turvaurat pidentävät pyyhkijöiden käyttöikää ja pitävät ne puhtaina. Pesunestesäiliö on täytettävä jo ennen matkalle lähtöä, ja matkalle on hyvä varata mukaan valmis pesunesteseikoitus varakannuun. Pesunestettä on käytettävä riittävästi, jotta lasi ei naarmuunnu, Poutanen sanoo.

Heijastinliivi mukaan

Autossa olisi hyvä olla aina mukana heijastinliivi. Jos ajoneuvon joutuu pysäyttämään tien sivuun ja nousemaan ulos autosta, liivi on syytä pukea päälle.

– Heijastinliivit on halpa henkivakuutus, ja monissa Euroopan maissa ne ovat jopa pakolliset. Tienpientareella olevaa henkilöä on sateella ja pimeällä erittäin hankala huomata ajoissa, jos hänellä ei ole minkäänlaisia heijastimia, Poutanen muistuttaa.

Autoliitto ry

"Onkis mulle kala"

Yli 40 matkalaista oli autossa, kun Kalakurjet lähtivät Kurkijoelle syyskuun viimeisenä viikonvaihteenä. Mukana oli kalastajien vakioporukkaa ja lisäksi aivan uusiakin matkalaista. Matkan päätarkoitus oli tietenkin halu päästä Laatokalle kokeilemaan parem-
muutta onginassa.

Matka sujui hyvin ja ilman kummelluksia. Tulleistakin selvittiin varsin nopeasti. Illalla Kurkijoelle saavuttaessa ensimmäiseksi pysähdyttiin viemään tarkvikkeita sairaalaan. Seuraava pysähdys oli kirkonmäellä, jossa laskettiin Viipurista ostetut kukkakimput suomalaisille sotien uhrien muistomerkeille sekä venäläisten muistomerkeille. Merkillepantavaa oli, että kukat olivat paikoillaan vielä sunnuntaiamunakin.

Perillä meitä odotti suurimmalle osalle aivan uudet majoituspaikat. On suuri puute näillä matkoilla, ettei Kurkijoelta enää Kurki-hotellin palon jälkeen löydy yhteistä majoituspaikkaa linja-autolliselle matkailijoita. Suurin osa meistä eli 23 majoittui Hännisenlahdelle Mihailin "Helmeen" ja loput 15 Lopottiin "Mikon taloon". Yksityismajoitukseen haluavia oli tällä kertaa mukana. Lisäksi

omilla autoillaan saapuneet Veikko ja Hannu kavereineen liittyivät seuraamme.

Lauantaiamun aamiaisen jälkeen lähdettiin Lopottista Hännisenlahdelle. Kuultiin ensimmäiset kommentit majoituksesta. Vettä ei tullut, ei siis päässyt pesulle. Sähköäkään ei ollut, mutta hyvin silti pärjättiin, olihan Laatokka lähellä, ja ämpäreitä löytyi. Niin saatiin vesivessatkin toimimaan. Ja lämmintä oli myös ollut. Jokaisessa mökissä on alakerrassa puulämmitteinen kamiina. Sen kun lämmittää oikein kunnolla, niin yläkerran makuutiloissa lämpö nousee yli 30 asteeseen. Huh.

Paikalla yöpyneet olivat jo tarkastelleet rantoja ja todenneet ne aika mahdolltomiksi rannalta onkimiseen. Ne olivat vaikeakulkuiset ja pahasti kaislottuneet. Kuitenkin päätettiin, ettei venettä oteta käyttöön.

Osa porukasta lähti tarpomaan rantoja pitkin löytääkseen jonkinlaisen onkipaikan. Ainoastaan laiturin pengerryspaikka antoi "kuvallisen" onkipaikan kalastajille. Siihen pakkautettiin rinnatusten. Kyllä sopu sijaa antaa. Siimat vaan viuhuiivat korvissa, kun onkia viskottiin. Välillä siimat sotkeutuivat ja niitä selvi-

Marttien vaimot (Saini Repo vasemmalla ja Leena Meskanen oikealla) palkintoineen.

telttiin pitkät tovit. Kukaan ei kuitenkaan pahemmin hermostunut tapahtuneesta, vaan kaikessa sovussa jatkettiin kilpailua.

Revon Martti sai ensimmäisen kalan. Se kyllä kuultiin, niin komea oli karjaisu. Luultiin jo, että ääni karkotti kaikki kalat Laatokan vastakkaiselle rannalle, kun ei pitkään aikaan tapahtunut mitään. Ääni oli kuultu, koska lisää onkijoita alkoi tulla samalle pengerryskylle. Parhaimmillaan meitä oli siinä 13.

Kojon Jussilla ja Piiparisen Mikolla oli jopa yhteinen onki. Kun Jussi lähti pikku tauolle, hän sanoi Mikolle: "Onkis mulle kala." Näin joutui Mikko-kin tarttumaan onkeen, ja

niin siinä kävi, että viime minuuteilla sai Mikko kalan, ensimmäisensä Laatokasta. Ensimmäisen kerran oli miehellä onkikin kädessä, vaikka on jo seitsemän vuotta näille matkoille osallistunut. Tuloksista näkee, ettei saalis ollut suuren suuri, mutta kala kuitenkin. Ja punnituksessa on vielä muovikassin painokin mukana.

Kolmen tunnin koitoksen jälkeen oli punnitusten aika. Saini toimi kirjurina, Isto painontarkkaajana. Lauri ja Martti huolehtivat grillauksesta ja kahvinkeitosta.

Kemppisen Pentti ja Laaksosen Raija suorittivat tällä kertaa palkintojen jaon ja kuten Pentti alkupuhees-

Koho, Marita Kuusisto, Reijo Mälkiä, Hannu Nenonen, Marjatta Poskiparta, Pekka Riikonen, Kai Sinkkonen, Osmo Suomi, Lauri Veijalainen ja Terttu Veijalainen. Heidän keskenään arvottiin saamattomien lohdutuspalkinnot.

Ekan kalan kiertopalkinnon nappasi Martti Repo. Suurimman eli 176 grammaa painavan kalan saalisti Aaro Kajo saaden siitä kiertopalkinnon. Suurimman saaliin kiertopalkinto matkasi Poriin Viljo Ylösen palkintohyllyyn.

Matkalla pidettiin kilpailuja ajan kuluksi. Tietokilpailu oli nimeltään "Konstikkaita kysymyksiä". Täysin oikeita vastauksia tuli

15 kappaletta, minkä johdosta palkinnot arvottiin. Onnetar suosi Helvi Lähteenmäkeä, joka sai seinälautasen, Viljo Ylöstä, jolle osuivat kalapinsetit, Mika Holmia, joka sai "tulitikun" sekä Reijo Mälkiää, joka kulkee nykyään Karjalalippis päässään.

Saaliin painoakin arvuuteltiin, kuten tapana on ollut. Mikko Piiparinen osui lähimmäs. Hänen arvauksensa meni vain gramman pieleen. Antti Eklund oli toinen, arvauksensa 12 grammaa päähän. Kolmanneksi jäi Terttu Kajo, mutta hänenkin arvauksensa jäi vain 24 grammaa päähän oikeasta.

Saini ja Martti

Kalakurjet Hännisenlahdella 28.-30.9.

Onkikilpailun tulokset

1. Viljo Ylönen ..... 532 g
2. Saini Repo ..... 267 g
3. Aaro Kajo ..... 242 g
4. Martti Repo ..... 235 g
5. Leena Meskanen .. 160 g
6. Martti Meskanen .. 152 g
7. Veikko Nenonen .. 117 g
8. Jaakko Veikkolainen ..... 115 g
9. Vova ..... 78 g
10. Eero Häkli ..... 68 g

11. Kalevi Nykänen ... 61 g
  12. Jorma Lankinen ... 59 g
  13. Eino Hyvönen ..... 55 g
  14. Pentti Kemppinen 50 g
  15. Raimo Sikiö ..... 50 g
  16. Isto Kuusisto ..... 35 g
  17. Raija Laaksonen .. 26 g
  18. Mikko Piiparinen .. 25 g
- Saalis yhteensä oli 2 327 g. Saamattomien joukkoon pääsivät tällä kertaa Pirkko Kaartinen, Kari Kettunen, Paavo Kilpiö, Veikko

Jälleen toiset saivat enemmän kaloja kuin toiset. Kukaan ei kuitenkaan saanut paljon, mihin myös on jo totuttu Kurkijoella ongittaessa.

saan mainitsi: "Sattuneesta syystä." Tuloksista näkee, että veteraanikalastajat Aaro, Eero ja Veikko ylsivät jälleen pokaalisijoille. Toki uusiakin pokalisteja saatiin, ja Kurkijoen oma poika Vova pääsi myös palkinnoille. Merkille pantavaa on sekin, että eräissä perheissä Martit jäivät vaimoistaan jälkeen. Tällä kerralla saatiin kaikki varatut palkinnotkin jaettua. 32 onkijasta vain 14 jäi ilman saalista, heistäkin kolmelle osui arvonnassa ns. saamattomien palkinto. Pieniä olivat kalat, mutta lukumäärä oli suuri. Tästä voidaan päätellä, että Laatokassa kalat ovat lisääntymään päin tai sitten ne ovat näkiintyneet.

Loppupäivä olikin sitten kotiseutukierroksen aikaa. Porukka jakaantui eri suuntiin. Hannu kyyditsi marttoja Elisenvaaraan ja myöhemmin Tittoon menijöitä. Linja-autolla tehtiin shoppailumatka Tervun ja Lopottin kauppoihin, myös Vitelin auto kiersi kylätoiveiden mukaan. Tyytyväisinä ja onnellisina palattiin majoitukseen.

Koko porukan yhteistä illanviettoa oli tällä kertaa mahdollon järjestää. Toivotaan, että se onnistuu seuraavalla kerralla. Seuraava

kerta onkin sitten pilkkimatka ensi vuoden maaliskuun 28.-30. päivänä. Tulo-
matkalla tehdyn kyselyn mukaan lähtijöitä on jo alun kolmatta kymmentä.

Meillä oli jälleen kerran mieliin painuva, mukava ja säidenkin suosima matka Karjalaan. Tiestö oli koko matkan harvinaisen hyvässä kunnossa. Matkan onnistuminen oli teidän kaikkien mukana olleiden aikaansaama. Kiitos siitä teille. Kuljettajallemme Harrille kiitokset turvallisesta kyydistä. Oikein hyvää syksyn jatkoa kaikille ja kireitä simoja ja kanssakilpailijoille.

Saini

ONKS TIETOO VASTAUKSET

1. K. J. Ståhlberg ja Tarja Halonen
2. Jawaharlal Nehru
3. Utsjoki
4. vuonna 1956
5. jopa 80-vuotiaaksi
6. filistealaisia
7. Neva (70 km pitkä)
8. Muurame
9. kurki
10. vuonna 1926

Erikoishammasteknikko

EHT-liiton jäsen

MARKO ROSENDAHL

Vastaanotto Heimolinnankatu 14 Loimaa

Ajanvaraus puh. (02) 763 1179

ERLUND-talo

Hengittävä hirsitalo. Rakenteissa ei muoveja eikä epäorgaanisia aineita. Englannin MTV:n valinta Suomen edustajaksi Grand Designs-ohjelmaan.

Asu terveellisesti, hengitä vapaasti unelmiesi talossa, Erlund-talossa!

MELLILÄN HIRSITYÖ
Ysitie 345, 32300 MELLILÄ

Kotimaan myynti:
Juhani Eklund p. 0400-530 979
e-mail: myynti@erlund-house.com

Asianajaja

ASIANAJAJA on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat Asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajotoimistot hoitavat myös maksuttomia oikeudenkäyntejä ja oikeusturva-asioita.

Asianajotoimisto HEIKKI RANTANEN

Varatuomari
Julkinen kaupanvahvistaja
Kauppalankatu 9-11 B, Loimaa
p. (02) 762 2888, fax 762 2313
heikki.rantanen@kolumbus.fi

Asianajotoimisto JARI HEIKMAN OY

AA, VT Jari Heikman
AA, VT Katri Ranta-Eskola
VT Kaarina Nylamo
Turuntie 8-14, II krs. Loimaa
Puh. (02) 762 4400, fax 763 1301
jari.heikman@aatsto.inet.fi
www.heikman.com

MUSIIKKIVÄEN PALVELUPAIKKA LOIMAAN MUSIIKKI

Puh. (02) 7622 950
Oikokatu 3, Loimaa
Avoinna: ma-pe 12-18, la 10-14

KukkaBox

Puh. 762 2669

Vastapäättä Loimaan Aluesairaala

LAATUA EDULLISUUTTA AMMATTILAISelta

- Kellohuoltopalvelu
- Käsi- ja kivi-istutustyöt
- Sormuksien valmistus
- Ja nyt myös lasikaiverrus

KAIKKI PAIKAN PÄÄLTÄ

KELLOLIIKE
Juhani Lankinen Ky
Kauppalankatu 2, Loimaa
Puh. (02) 763 2760
(Kaupungintalo vastapäättä)